

שמעתא למיקתא

גליון קס"ח / פר' בא / ה'תשע"ד
קהילת "חיני הישיבות", רמות ב'

סוכר שנפל לתוכו חלב, האם מותר לתנו למשקה פרווה ולשתותו תוך ששעות מאכילת בשר

א. ביטול היתר תוך היתר. ב. ביטול חלב תוך מלח או סוכר. ג. לבטל לכתחלה היתר תוך היתר. ד. כשמכוון לשפר המאכל. ה. אין לו צורך כלל באיסור. ו. אינו מערב על מנת לאכול עם מין השני. ז. לייחד אחד לבשר ואחד לחלב.

כידוע אחר אכילת בשר אסור לאכול גבינה עם שעות, וכבר הוראתו בס"ד בפרטים בזה בגליונות פ"ד, פ"ז, צ', ק"ב, קי"ט וקכ"ו.

ויש לדון בדבר המצוי טובא, בהכנת שתייה חמה כגון קפה וכדו', עם סוכר שיש בו תערובת חלב (מחמת שהשתמשו בו להכנת משקאות עם חלב), האם מותר לעשות כן לכתחלה, או שמא אף שמתבטל החלב במשקה מי"מ יש לאסור משום דאין מבטלין איסור לכתחלה.

א. ביטול היתר תוך היתר

והנה החלב הנשפך על הסוכר וכדו' היה מקום לומר דבטל, דהרי כבר מבואר ב**שו"ת הרשב"א** (סי' תתלא) ו**בשו"ת הר"ן** (סי' נו) דלא רק איסור בוג היתר מתבטל, אלא הי"ה היתר בוג היתר מתבטל, ודלא **כהאבי העזרי** (הובא ברשב"א סי' שס). וכן פסקו **הש"ך** (סי' רצט ס"ק א) ו**הפרי"ח** (סי' צט ס"ק ב) דאיכא ביטול היתר בהיתר. וכ"כ **הפמ"ג** (סי' צו ש"ד ססי"א א) אף אליבא דהרדב"ז בסמוך. וכן מבואר מדברי הפוסקים דלקמן. ועי' מש"כ בזה **בתפארת ישראל** (כלאים פ"ב בענין אות א), **בפמ"ג** (תפארת לתערובת ח"ב פ"ב ד"ה וסבור הייתי, וסי' צב מ"ז ס"ק ז) ו**ברע"א** (סי' צט ס"ק ו).

ב. ביטול חלב תוך מלח או סוכר

אלא דמוצינו דנחלקו הפוסקים האם חלב הנשפך על מלח מתבטל, דדעת **הדרכי משה** (סי' צה אות ה) בשם **הא"ח** (שער מ דין טו-יז) דחלב צלול שנפל לתוך המלח, נבלע ומתבטל אצלו. אולם דעת **הלבוש** (סי' צה אות ה) ו**הנח"א** (ככלל פ"ב אות ז) דאין החלב בטל, כי אם היה משים אל לב להשגחה היה ניכר החלב בעין במלח, וכיון שניכר לא שייך לומר שהוא בטל.

ולפ"ז הי"ה בני"ד תלוי בפלוגתא הני"ל האם החלב הנשפך בטל בסוכר או לא. אולם אף לדעת המקילים מי"מ הדבר מצוי שהחלב ניכר כי הוא מעורב עם הקפה וכדו', ואי"כ אכתי יש להסתפק האם מותר להשתמש בסוכר זה למשקה פרווה תוך ששעות מאכילת בשר, דאע"פ שעתה דואי החלב יתבטל בתוך המים אפשר דיש בזה משום "אין מבטלין איסור לכתחלה".

ג. לבטל לכתחלה היתר תוך היתר

וי"ל דשרי לבטל הסוכר הבלוע בחלב במשקה, דהנה כתב **המהרי"ט** (יו"ד ח"ב סי' יח ד"ה אמנם) לענין הא דאסור תו"ל ללוש עיסה בחלב, דאם נותנים חלב בעיסה פחות מכדי תנית טעם בעיסה אין ספק בדבר דאינו נאסר הפת ואין בזה משום אין מבטלין איסור לכתחלה כי כשנתערב חלב ב**היתר הוא**, ע"כ. ולפ"ז הי"ה בני"ד דשרי דהיתר בהיתר הוא.

ואע"פ שעתה אסור לו לאכול גבינה מי"מ המאכל הוא חמצא דהיתר, תדע דגם בנידון של המהרי"ט הרי על הגבאי שלא ללוש העיסה עם חלב, וכתבו הפוסקים דחלב בעיסה כחלב בבשר עוף וכמו שהבאנו בס"ד בגליון קס"ד, ואע"פ כתיב היתר לבטל.

ובדרך זה מצאנו **בשו"ת הרדב"ז** (ח"ג סי' תרו - ואלף לב) שנשאל לענין סוכר שמבשלין אותו בחלב בהמת טהורה אחד לחמישים, האם מותר לאוכלו עם בשר. וענין דשרי, כי נותנים עם הסוכר כפלים מים, ש"א"א לבשלו עם לא יתנו בו מים, והרי נתבטל במים ובסוכר, וא"ת וכי מבטלין איסור לכתחלה, הא ל"ק כלל, דאפילו למ"ד אין מבטלין אפילו איסורין דרבנן לכתחלה, הכא בשעה שמבטלו אינו אסור אלא האיסור הוא בשעה שאוכלו עם הבשר וזו כבר הוא מבוטל, ע"כ. והביאו **הפרי"ח** (סי' פז ס"ק ז), וכן פסק **הפמ"ג** (סי' צו ש"ד ססי"א א). ואע"פ שאין בבשר

לא דעי' **בומ"א** (סי' צט ס"ק ו) שפסק דכזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אע"פ שאין בבשר סי' נגד החלב, שהרי נתבטל במים וכן כל כיוצא בזה, ע"כ. וכתב **הש"ך** (סי' כב) ע"פ **התורת חטאת** (ככלל פ"ה דין יא) דאפי' לכתחלה מותר ליתן המים לקדירה של בשר כיון דכבר נתבטל, ע"כ. ומשמע מדבריהם דאע"פ דהחלב במים היתר בהיתר הוא מי"מ אסור לתת החלב במים ע"מ לערבם אח"כ עם בשר, ולכאורה זה דלא כהמהרי"ט והרדב"ז שמשמע שמתירים בכל גוונא.

ד. כשמכוון לשפר המאכל

וכן מבואר **בצמח צדק** (פי' ד"ה אע"פ) שנטק שאסור לערב חלב ביי' לכן לשפר מראיתו משום דאין מבטלין איסור לכתחלה. ועיי"ש שלמד כן מהא דמבואר בטשו"ע סימן צ"ז דאסור לערב חלב בעיסה שהיא היתר, וכתב שאין לחרוז דאשלי תהם דמיירי דליכא ששים נגד החלב שבעיסה, משום דכיון דאסור לערב חלב בפת אם יש בו בכדי תנית טעם אסור לערב לכתחלה אפילו מעט חלב אע"פ שאין בו כדי תנית טעם משום דהוה מבטל איסור לכתחלה וקיי"ל אין מבטלין איסור לכתחלה אפילו דרבנן ואפילו איסור מועט (דלא כהמהרי"ט לאוכלו עם בשר). ע"כ. ועי' בדברי כתב **הפמ"ג** (סי' שש) דאסור לערב חלב בעיסה ליתן בבשר וכמ"ל. וכן פסק **התורה אור** (אות מו) ועי' **בניית שאר** (סי' שש).

[אלא דלכאורה צ"ע שהרי הפמ"ג לעיל פסק כסברת הרדב"ז המתיר, ועתה פסק כהצ"צ המחמיר בזה. ואפשר דס"ל דהרדב"ז מיירי בעכו"ם המגבילים הסוכר בחלב וכמו שמשמע מהפרי"ח והפמ"ג שפסקו בזה משום חלב עכו"ם, והא דחשש משום אין מבטלין הרדב"ז לשטתו אזיל דס"ל (ענין בח"י סי' תקמ"ז) דאיכא משום אין מבטלין כשישאיר קונה מעכו"ם שביטל איסור, ועי"ז כתב דבכה"ג שהעכו"ם עשה ביטול היתר בהיתר לית לן בה].

אלא דעי' **בומ"א** (סי' תנו ס"ק מה), שדחה דברי הצ"צ דאין איסור לתת חלב או חלב חטה ביי' כדי להלבין או חלב וכוונתו לערב בו לשתותו בפסח או לשותו עם בשר, ולא הי"ה מביטל איסור כיון דאין כוונתו אלא לתקן היין, וכי"כ בני"ד סי' פ"ד גבי דבש שנפל לתוך נמלים, ע"כ. ומבואר מדבריו דבכה"ג שרי כיון שאין כוונתו לבטל [אולם מהמהרי"ט שממע דבלי"ה שרי כיון שאין כאן אלא ביטול היתר בהיתר]. ועי' **בפרי"ח** (סי' תשנ ס"ק ה), **בנח"א** (ככלל פ"ב אות יא) ו**בומ"א** (סי' תמו ס"ק ק) שפסקו דכדורי המי"מ אף לכתחלה.

ולפ"ז י"ל דכיון דקיי"ל כהמ"א דכל שכונתו לתקן את המאכל ליכא משום אין מבטלין, אי"כ הי"ה בני"ד דבנתינת הסוכר הבלוע בחלב ליכא משום אין מבטלין.

ה. אין לו צורך כלל באיסור

וגדולה מזו נראה דאף הצמח צדק גופא יודה בני"ד דשרי. דהנה **הצמח צדק** גופא בסי' נ"יא כתב להתיר יי"ש הנעשה מפירות מתולעים, ושאיין בזה משום מבטל איסור לכתחלה כיון שאין מכוונים לבטל טעם התולע אלא להוציא טעם מן הפרי, ע"כ. וכן פסק **הט"ז** (סי' פד ס"ק ט) [אלא שדחה דבריו מעט חשש שביבואו לידי תקלה, עיי"ש]. ולכאורה צ"ע דסותר דברי עצמו בתשובתו לעיל שנטק דאף היכן שאינו מכוון אצלו, וכבר עמד בזה **במנחת יעקב** (ככלל ס"ג אות א) וכתב דצ"ל דשאני תהם דאינו חפץ כלל בתולע ורעמו רק טעם הפרי, משא"כ כאן כשנותן החלב לתוך היין הוא חפץ בחלב עצמו לשתותו תוך היין אי"כ שפיר מקרי מבטל איסור לכתחלה, ע"כ. וכן הוא בני"ד דהרי אין כוונתו לתת הבלוע אלא לטעם הסוכר ע"מ למתק המשקה.

ואע"פ שכתב **הט"ז** (סי' קלו ס"ק ז) דלא אמרין הא דאין מכוון אלא היכן דליכא דרכא אחרית, מי"מ מדברי המ"ב מוכח דבכה"ג דבא לבטל היתר בהיתר אפי"ה שרי (דהרי תהם יכול להלבין בחלב חיטה כשדעתו לאכול את היין עם בשר, ודו"ק). [ואע"פ ש**הנה"ב** (מד' תני סי' ו-ו) יצא לחדש שלא מהני היתר דאינו מכוון לבטל היכן שמערב בידים, ואפי' המי"מ שהייתו היינו משום דבשעה שמערב עדיין אין כאן איסור כלל, אלא אח"כ כשיגיע הפסח או כשישתה עם בשר או יהיה אסור ואז כבר נתבטל, וגם אם היה בתחלה כוונתו לשתותו עם חלב או בפסח היה אסור, ע"כ. וכדבריו משמע **מהרי"ט** (סי' תמו אות ב). אולם כבר תמה עליו **הנחתה צבי** (סי' פד על סעי' יג) מדברי הצ"צ בסיומן נ"א הנ"ל מבואר להדיא דלא דבדרי, עיי"ש. וכן משמע מהמ"ב דאף לכתחלה שרי. וכן **היד אפרים** (סי' קא על סעי' ג) דחה דברי הנובי"ד דאף בכוננו לשתותו עם בשר שרי כיון שכונתו לתקן את היין].

ו. אינו מערב על מנת לאכול עם מין השני

ועוד י"ל דעד כאן לא החמיר הצ"צ ודעימה אלא תהם דמערב מעיקרא ע"ד לערב היין עם בשר ממש, אבל נ"ד קיל טפי דהרי אינו מערב ע"מ לאכול עם גבינה אלא תוך ששעות מאכילת בשר, ובכה"ג אין באכילת הגבינה איסור "חפצא" אלא איסור על "הגברא" להתמוין ו' שעות ביניהם, ובכה"ג י"ל דלא שייך משום אין מבטלין "איסור" לכתחלה. וכן מוכח (דאין בזה משום איסור חפצא) מדברי **הדרכ"ב** (סי' פט ס"ק ה) בשם **הדלתי תשובה** שנטק דהצמח צדק אסור מערב בשר רשאי לאכול גבינה דספק דרבנן לקולא הוא, ואין בזה משום דכר יש לו מתירין דכבר כתב הבע"ט דדש"מ נאמר לענין חפצא הנאסר באכילה שהנידון הוא האם לאוכלו היום או למחר, מטעם דכר שיכול לעשות גם היום וגם מחר, וכגון טלטול ביצה שנולדה ביו"ט ונתערבה, לא שייך לאסור משום דבר שיש לו מתירין כיון שהטלטול של היום אינו אותו טלטול של מחר וממילא לטלטול של היום אין מתירין [והארנכו בס"ד בנידון זה בגליון נ"ח]. מבואר מדבריו דאין זה איסור חפצא דאלי"כ לא שייך להתיר ע"פ סברת הצל"ח. [ואף **ליד יהודה** (סי' פט ס"ק א) שפסק דספק זה בכלל דבר שיש לו מתירין היין. י"ל דלא ס"ל סברת הצל"ח, ואע"פ **שהיד יהודה** (סי' קב אות ג) הביא דברי הצל"ח היינו בצירוף עוד מדברי ש"ש וכן משמע **מהגאון מבושטאטש** (דעת קדושים סי' פט אות ב) הביאו **הכה"ח** (סי' פט אות ה) דס"ל שמי שאכל בשר והתחיל לאכול גבינה בתוך ו' שעות גומר אכילתו. [אולם אין להתיר ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

ואע"פ שכתב **הרמ"א** (סי' פט סעי' ו) דהוי מתירין ע"פ דעת השו"ע (סי' טז סעי' ו) הסובר דאיסור דרבנן שהתערב מותר להוסיף עליו לבטלו, ואי"כ לכאורה ה"ה בני"ד כיון שכבר התערב החלב בסוכר רשאי לבטלו בששים. ואף **הרמ"א** (שם) החולק עליו י"ל דהיינו באיסור אבל הכא דהוי היתרא לכיוע שרי כמבואר בסיומן. ק"ט סעי' ב'. מי"מ דהא כבר פסק **בשער הציון** (סי' תקז ס"ק ו) דכ"ז אם האיסור אינו ניכר, אבל מעתה איסור ניכר לכיוע איסור לחוסיק. ואי"כ בני"ד לולי טעם הני"ל להתיירא אם החלב ניכר בסוכר אסור לחוסיק].

מצא בעוף צירוף דם לאחר המליחה מה דינו

אמרין בחולין [צ.ג.]: אומצא דאסמיק חתכה ומלחיה אפי' לקדרה נמי שפיר דמי.

וכתב הרא"ש [פי"ז סי' י"א] אומצא דאסמיק מחמת מכה שהוכתה הבהמה מחיים ונתקבץ שם הדם והאדים הבשר, ולא חשיב כדם האברים שלא פירש, חתכה ומלחיה אפי' לקדירה שפיר דמי.

וכן פסקו הטור והשו"ע [סי' ס"ז ס"ד] נצרך הדם מחמת מכה אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחנו יפה, שכיין שצצרו הדם אין לו פתח לצאת עד שיחתוך בו.

וכתב הרמ"א [שם] - וי"א דמשום זה יש להחמיר לקלף בית השחיטה או לחתוך באותו בשר קודם מליחה, הואיל ונצרך שם הדם בעוד השחיטה.

ולא פירש הטור והשו"ע מה הדין בעבר ומלחו עם צירוף הדם.

והנה לענין מליחת כמה חתיכות בשר יחד, איתא בחולין [ק"ג]. דשרי, ופרשי"י [שם ד"ה אלא לא שניא] דטעמא דכל זמן שטרודים פלוטו אין בולעים, וכשנח זה כבר נח זה.

וכן פסקו הטור והשו"ע [ריש סי' ע"ג] דשרי למלוח כמה חתיכות זו ע"ג זו. אולם לענין דם בעין כתב באיסור והיתר הארוך [שער ה' דין ח'] משמיה דהאור זרוע דאם נפל על הבשר בשעת מליחה אסור אם אין בבשר כדי לבטלו, כאילו היה נופל עליו חלב או חלב או שאר איסורין [דלא אמרין דם מישרק שריק או כבולעו כך פלוטו אלא בדם פליטה שהוא דרבנן].

והביאו הד"מ [סי' ע' ס"ק י"ג], ופסקו דלינה בהגהותיו [שם סי' ט"ו] דדם בעין שנפל על הבשר שהוא תוך שיעור מליחתו והוא חשוב כרותח, נאסר הבשר, דלגבי דם בעין לא אמרין איידי דטריד פלוטו לא בלע ולא כבולעו כך פולטו.

(וכתב השו"ע [שם סי' ט"ק מ"ד] דמ"ש הרמ"א "תוך שיעור מליחתו" היינו דוקא בהפסד מרובה וסעודת מצוה ג"כ, דאלי"כ אפי' לאחר שיעור מליחתו חשיב כרותח כדלקמן סי' ס"ח).

ועי' בובחי צדק [שם סי' ל"ב] שכתב דכל זה לסברת הגה"ה [אף שפסק לקמן סי' צ"א דאחר שיעור מליחה אינו חשוב כרותח, אבל לדין דקיי"ל כמרן ז"ל, הדבר הוא בהיפך, דתוך שיעור מליחה אינו חשוב כרותח, ואם נפל דם עליו לא נאסר, ודוקא אחר ששהה כדי מליחה נחשב רותח כמו שפסק מרן ז"ל לקמן סי' צ"א ס"ה ע"ש. גם אפי' אחר שיעור מליחתו אם נפל דם עליו אינו אסור לסברת מרן ז"ל אלא כדי קליפה בבליחה, כמי"ש השפת" דעת לקמן סי' ע"ו ס"ק ה' ע"ש, וכן עיקר].

ולענין השיעור דנאסר דבר המלוח מחמת בליעת דם, כתב הרא"ש [חולין פ"ח סי' ל"ו] לענין המלוח בשר ועופות עם דגים, דלא נאסר אלא קליפה, דותח דמליח אינו אסור אלא כדי קליפה. וכדבריו פסק המחבר [סי' ע' ס"א] דא"צ לטול מן הדגים אלא כדי קליפה.

אולם הד"מ [שם סי' ט"ה] כתב דאין לא נהיגין כן אלא ש"ל דרותח דמליחה משערים בס', ואי"כ כל הדגים אסורים. וכי"כ באיסור והיתר הארוך [ככלל י"ג דין א'] [דנאסרו הדגים לגמרי ולא סגי להו בקליפה]. וכי"כ בהגהותיו [שם] - ויש אסורין כל הדגים אם אין סי' נגד העופות, דאנו משערין במליחה בס', והכי נהוג. (וכמ"ש בס' ק"ה סי' ט"ו ובאו"ח סי' תס"ז סי"ד).

(ואע"פ שכתב דהצ"ח צדק [סי' ק"ב] סי' ט"ט] דגם זה נהוג (והנהוגים כמבאר) לא בקיאנת בין כחוש לשמן דהאידיא אסור דרי, ועי' שם בלגוה בכל מליחה בס' אפי' בכחוש, ומי"מ שנתח הדחק או הפסק מרובה או ערב שבת ואי"א להכין, יש לסמוך על דברי מרן ולהתיר בבשר כחוש, כגון שרואה לפי ראות עני המורה שהבשר החיך הרבה ראות בו ספק כלל יש להתיר ע"י קליפה כסברת מרן ז"ל, וכן הסכים ערך השולחן ז"ל אות כ"ו.

וכל מקום שתמצא בדברינו לעיל דמליחה אינה אסרת אלא כדי קליפה כסברת מרן ז"ל, היינו בכה"ג בשעת הדחק או הפסד מרובה.

והביאו הד"מ [סי' ע' ס"ק י"ג], ופסקו דלינה בהגהותיו [שם סי' ט"ו] דדם בעין שנפל על הבשר שהוא תוך שיעור מליחתו והוא חשוב כרותח, נאסר הבשר, דלגבי דם בעין לא אמרין איידי דטריד פלוטו לא בלע ולא כבולעו כך פולטו.

(וכתב השו"ע [שם סי' ט"ק מ"ד] דמ"ש הרמ"א "תוך שיעור מליחתו" היינו דוקא בהפסד מרובה וסעודת מצוה ג"כ, דאלי"כ אפי' לאחר שיעור מליחתו חשיב כרותח כדלקמן סי' ס"ח).

ועי' בובחי צדק [שם סי' ל"ב] שכתב דכל זה לסברת הגה"ה [אף שפסק לקמן סי' צ"א דאחר שיעור מליחה אינו חשוב כרותח, אבל לדין דקיי"ל כמרן ז"ל, הדבר הוא בהיפך, דתוך שיעור מליחה אינו חשוב כרותח, ואם נפל דם עליו לא נאסר, ודוקא אחר ששהה כדי מליחה נחשב רותח כמו שפסק מרן ז"ל לקמן סי' צ"א ס"ה ע"ש. גם אפי' אחר שיעור מליחתו אם נפל דם עליו אינו אסור לסברת מרן ז"ל אלא כדי קליפה בבליחה, כמי"ש השפת" דעת לקמן סי' ע"ו ס"ק ה' ע"ש, וכן עיקר].

ולענין השיעור דנאסר דבר המלוח מחמת בליעת דם, כתב הרא"ש [חולין פ"ח סי' ל"ו] לענין המלוח בשר ועופות עם דגים, דלא נאסר אלא קליפה, דותח דמליח אינו אסור אלא כדי קליפה. וכדבריו פסק המחבר [סי' ע' ס"א] דא"צ לטול מן הדגים אלא כדי קליפה.

אולם הד"מ [שם סי' ט"ה] כתב דאין לא נהיגין כן אלא ש"ל דרותח דמליחה משערים בס', ואי"כ כל הדגים אסורים. וכי"כ באיסור והיתר הארוך [ככלל י"ג דין א'] [דנאסרו הדגים לגמרי ולא סגי להו בקליפה]. וכי"כ בהגהותיו [שם] - ויש אסורין כל הדגים אם אין סי' נגד העופות, דאנו משערין במליחה בס', והכי נהוג. (וכמ"ש בס' ק"ה סי' ט"ו ובאו"ח סי' תס"ז סי"ד).

(ואע"פ שכתב דהצ"ח צדק [סי' ק"ב] סי' ט"ט] דגם זה נהוג (והנהוגים כמבאר) לא בקיאנת בין כחוש לשמן דהאידיא אסור דרי, ועי' שם בלגוה בכל מליחה בס' אפי' בכחוש, ומי"מ שנתח הדחק או הפסק מ

האם "כל המתאבל עליו מתאבל עמו" נוהג בזמנינו

א. קרובים חייבים להתאבל. ב. כל שמתאבל עליו מתאבל עמו. ג. איסור לסעד מחוץ לבית. ד. איסור רחיצה. ה. איסור לבישת בגדי שבת. ו. דברים הנוהגים משום כבוד המת. ז. המנהג בזמנינו. ח. האבל נמצא בחוץ לעיר.

א. קרובים חייבים להתאבל

מבואר בש"ס (פ"ב ו'בש"ע) (י"ד ס"ג שע"ג פ"ג) שכל הקרובים שהכהן מיטמא להם, (אביו, אמו, בנו, בתו, אחיו, אחותו מאביו הבתולה ואשתו) מתאבלים עליהם. והוסיפו עליהם חכמים אחיו מאמו, ואחותו מאמו בין בתולה בין נשואה ואחותו נשואה מאביו, שמתאבלים עליהם אע"פ שאין כהן מיטמא להם.

ב. כל שמתאבל עליו מתאבל עמו

והוסיפו עוד חכמים אבותיו (ש"ס) ד"כ"ל שמתאבל עליו מתאבל עמו, כלומר דמי שנוהג עליו אבלות אם היה נפט (ר"ל) נוהג עמו אבותו כשנשוא יושב אבולתו. וכתב הרמב"ן (תורת האדם עמ' קמ"ד) ונתת האדם עמי קמה) מפני כבוד האבלים וימנעו דרכי שלום" שישתתף בצער שלהם. ואינה נוהגת אלא בביתו, וכן בחוץ בדברים שבפרהסיא, ודוקא אבותה העיר. וכתב הרמב"ן (ש"ס) שהאבלות שנוהג עם מי שמתאבל עליו היא אבלות גמורה בחליצת ממעל לנדנד וכי'. וכ"כ הרשב"א (ח"א סי' קלט), ועיי"ש דמ"מ לענין קרינה קרוב שבא תוך שבעה א"צ לקרוע מאחר שלא היה עמו בשעת קרינה, ונתן טעם בדבר.

ואלו דכ"ר כתב בגמ' (ש"ס) וב"ש אביו הרא"ש (מ"ק פ"ב סי' לה) דהאידיא נהוין להקל באבלות על המתאבלים עמהם, ושומכים על זה שאינו אלא משום כבוד האבל וטעמו מחולק על כבודם, וכ"כ הרמב"ן (ש"ס) והגהות מיימוניות (פ"ב א"ת א'), וכתב הגהות שם דאדרבה זה שהוא מתאבל עמהם אינו אלא מהממתמיהין ואינו כמכבד את האבלים אלא כלונג להם, ע"כ. וכן פסק הרמ"א (סי' שע"ג ס"ג) וד"ן זה אינו נוהג בה"ח. וכתב שם דהיינו טעמא כי המנהג למחול. וכתב בערוה"ש (ש"ס א"ת ה') ריאה על דהאידיא אף אם יאמר האבל שאינו מחול ורוצה שקרובו יתאבל עמו בפניו כפי דינו דגמ' לאו כל מנייה, כיון דכ"ר נבטל מנהג זה. ע"כ. וכבר קדמו בה המהר"ל (סי' ס"ה), ודלא כהדעת קדושים (ש"ס) שמחמיר בכ"ה"ג.

ג. דברים הנוהגים משום כבוד המת

וכתב בתרוה"ד (סי' רצ"ה) דמ"מ אכת"ר נהוהים קצת אבלות "משום כבוד המת", אלא דמנהג זה חלוק במדינות, וגם בעלי הוראות היו חולקין בו, המהר"ם כתב דנהוג דם שאר קרובים משנים את מקומם. והיו גדולים שחרו שכל אותו שכלו פסולין לעדות למת צריכין לשנות את ראשון, וגם לא לחלוף בגדיהם, ואף לא לחוץ ראשם ולרחוץ פניהם כי אם בפושרין גמורים, מיום הקבורה עד מוצאי שבת ראשונה הן סמוך הן מופלג, והיו נוהגין כמו בשלשים שב אב, אבל לא לגמרי. וכל דין זה נוהג ביום שמועה תוך שלשים אבל לא לאחר שלשים, ע"כ. [אם ובנו היו ראשון כראשון, ועם בן בן היו ראשון בשני, ועם בן בן היו ראשון בשלישי]. אח ואחיו היו ראשון בראשון, ובניהם בניהם היו שני בשני, ובני בניהם יע"ז היו שלשים בשלישי. ועיי"ש שמבואר אבולת אלו דינים כאלו בתוך ל', וכמו כן דדינים אלו חלים דוקא אחר הקבורה (ולכאורה צ"ע דהרי למעשה קיי"ל שאינו נוהג בו דייני אבלות. ודי"ק בערך שי' (ש"ס) שכת' דכיון דהאידיא דדיני אבלות אחר תלויה בפלוגתא, או דהחמיר דלענין זו ועוד י"ל דדיני אבלות של אוגן אינן מדין "אבלות" ותקנה זו הרי מכה אבלות אתינן עלה. וש"י"ר שכן כתב הדברי סופרים (פ"ב ה"ה הגה' ה').

וכן פסק הרמ"א (ש"ס) דנהוג שכל קרובי המת, הפסולין לו לעדות (כלומר פסולים לעדות המבוארים בחו"מ סי' ל"ג. ועיי' בש"ך (סי' ק' ו' דנראה דדוקא פסולי עדות מחמת קרובה ודלא פסולי עדות מקומם) מראין קצת אבלות בעצמן כל שבעה הראשון, והיינו עד אחר שבת ראשונה, שאינן רוחצים אלא משנים קצת בגדיהם כמו בשאר שבת, וכל זה בשמועה קרובה או שהיה אצל המיתה, אבל בשמועה רחוקה אין לאבילות זה מקום כלל, ע"כ.

ומבואר דלמעשה נוהגים ב' מנהגי אבלות, "רחיצה" ו"שלא ללבוש בגדי שבת". וכתב הש"ך (סי' ק') ע"פ הבי"ח דכ"ש דאסור לילך

לסעודת מצוה כגון ברית מילה עד מוצאי שבת.

וכתב בשבות יעקב (ח"ב סי' צ"ג) שזו מנהגי האבלות הנהוגים ותו לא, ודלא כהלחם הפנים בסי' ע"ה שהביא לאסור אף להסתפר. וקיי"ל שאינו נוהג בו דייני אבלות. ודי"ק בערך שי' (ש"ס) שכת' דכיון דהאידיא דדיני אבלות אחר תלויה בפלוגתא, או דהחמיר דלענין זו ועוד י"ל דדיני אבלות של אוגן אינן מדין "אבלות" ותקנה זו הרי מכה אבלות אתינן עלה. וש"י"ר שכן כתב הדברי סופרים (פ"ב ה"ה הגה' ה').

ד. איסור לסעד מחוץ לבית

ולענין איסור לכתב לסעודת מצוה, עיי' בחכמת אדם (כלל קס"א אות ה') והקש"ע (סי' ה' אות א') כתבו שאין לאכול "חוץ לביתו" לא בסעודת מצוה ולא בסעודת מועדות ומשלום משמע שמחוץ לבית הוא דאסור, אבל בגינם שרי בכל גוונא. וכמ"כ משמע דדוקא אם אוכל שם ראשון, והיינו עד אחר שבת ראשונה, שבמקום שאסור אפילו אם משמש בסעודה של אסור. אלא שכתב בשו"ת שער אפרים (סי' ק) דמתור ליכנס לסעודת נישואין של קרובים (ש"ס) והדעת קדושים כתב דגם לסעודת מילה של קרוב רשאי.

ה. איסור רחיצה

ולענין רחיצה כתב במשנת בנימין (סי' פ"ג) דאין לרחוץ בחמין, גם לא לחוץ הראש רק בצונן או במים פושרין. וכ"כ הט"ז (סי' א'). אלא דעיי"ש שיצא חלק דמ"מ אות קרובים שמון הדיון אין מתאבלין אפילו מדינת ארץ, אין להחמיר עליהן ברחיצת חמין והכפיות הראש ולא בחילוף בגדי שבת כ"כ ודי להם בעל העלוין של חול, ושלא לאכול חוץ לבית, וכ"כ אותו מקומות שנהו שאפילו הכפיות לעדות מראים קצת אבלות שאין להחמיר כ"כ, ע"כ. אולם הש"ך (ש"ס) תמה עליו דמ"מ להחמיר ברחיצת חמין והכפיות הראש באותן הפסולים שאין מתאבלים עמהם, אין נראה כן מדברי התור"ה והרמ"א, דהא אסורים ברחיצה על קרובי המת הפסולים לעדות דהיינו שני בשני אע"פ שאין מתאבלין.

ו. וכתב בשבות יעקב (ש"ס) דהא דמבואר דלא רוחצים כל הגוף היינו בחמין אבל בפושרין שרי. אולם דעת הגר"ש זצ"ל (נשא יוסף יו"ד ח"א סי' ס"ט) דמתור לרחוץ אבר אבר במים פושרים, אבל אין להקל לסעודת חוץ לגוף בפושרין אף. ודעת הרמ"א קדושים (ש"ס) דבכל גוונא הרגיל לרחוץ בחמין בער"ש רשאי גם בער"ש זה.

ז. איסור לבישת בגדי שבת

ולענין איסור לבישת בגדי שבת, הנה מבואר מדברי הרמ"א הנ"ל דמתור ללבוש בגדי שבת אף בחול, חוץ מבגד א'. ודלא כהמשאת בנימין שם שנקט דכל הבגדים צריכים להיות בגדי חול. וכן הש"ך (ש"ס) כתב דהא דאינם לובשים בגדי שבת, היינו דמשנים רק קצת מבגדיהן, ומ"מ נראה דהולכים בדברים אלו אחר המנהג, וכ"כ דעת הרמב"ן (ש"ס) שאין לזו מדין המשאת בנימין. וכן נקט הפת"י (סי' שע"ג ס"ג) ו"מ"מ בזמנינו נוהגים אפילו האבלים עצמם להחליף בגדיהם לכבוד שבת כמבואר בפוסקים, בברכ"י (סי' א' אות ב'), בערוה"ש (סי' פט"א אות א') ועוד, וא"כ ק"ו המתאבלים עמהם. ועיי"ש בפת"י (ש"ס סי' ה') שכתב בשם הפנים מאירות (ח"ב סי' מ') דאם אירע רגל שמוטל גזרת שבעה אז הקרובים שחייבים מדינת להתאבל ישנו קצת בגדיהם, אבל אותן שאינם חייבים אלא משום כבוד פטורים, ע"כ.

ז. המנהג בזמנינו

ויש לומר האם מנהג זה נוהג אף בזמנינו, דהנה בכנה"ג (ש"ס) כתב ד"במקומותינו לא נהוג בכל זה כלל זולת שבתוך שבעה באים הקרובים והאחובים ויושבים אצל האבל, ויש שאינם אוכלים חוץ לביתם אפילו בסעודת מצוה, כ"ז הכל לפי הקירוב". ובערוה"ש (אות ט') כתב דיש שאין נוהרים בזה, והיכי דנהוג נהוג והיכי דלא נהוג לא נהוג, כי מדינת אין כאן שום עיקר ובסתמא נהנהו כרבינו הרמ"א שאחריו אנו הולכים, ע"כ.

ועיי"ש בספר פני ברוך (סי' ה' מה' ע"ג ע"ג) כתב "שמעתי מפי הגאון ר' אברהם יעקב זולניק שליט"א [הצ"ל] ששאל את הגאון ר' פרוק והגאון ר' אב"ט זצ"ל ואמרו לו שאין נהוג אף, אך לא הבחין אסור ר' פרוק וירושלים או בכל מקום". והצ"ל זצ"ל (דברי סופרים קיצור הל' אבלות פ"ב סי' ט) אמר שהרצ"ב ז"ל נקט שבכל מקום אין נוהגים כן, ורק בן עם אביו נוהגים אבלות, שאם אביו מתאבל אז הוא מתאבל עמו, אבל אם יש אחיו אין נוהגים להתאבל. ומ"מ דעתו של הגר"ש זצ"ל גופא (נשא יוסף יו"ד ח"א סי' ס"ט) דיש לנהוג כמבואר בשו"ת לנהוג קצת אבלות, ע"כ.

ו. בשבת חייבים

ולענין חייבים (פ"ט סי' ע"ג אות ה') שכתב דאע"פ שהיום מקילים בדין זה, מ"מ נוהגים להראות קצת אבלות לפני הקרוב היושב בצד, כגון על חמין וחמותו בפני אשתו (ואשה על חמיה וחמותה בפני בעלה), וכן על אבי אביו ואבי אמו ששבועו הראשון היינו עד השבת אינו מותרין בחמין ואינו משתתף בסעודת מרעים ושמחות, ובמקום שהאבל אינו מתלבש בבגדי שבת עושה גם הוא איזה שנינו לא להתלבש בכל בגדי השבת".

ובאחרות רבנו (ח"א אות ט') כתב בשם הגר"ח שליט"א בשם החזו"א שהורה שמש"כ הרמ"א שנהגו כז', נוהגים כך רק בניס על אביהם שהוא אב, אבל בשאר קרובים כגון אחים וכיוצא"ם לא נוהגים כן.

ומ"מ דעת הרמב"א (פ"ט סי' ע"ג אות ה') שכתב דאע"פ שהיום מקילים בדין זה, מ"מ נוהגים להראות קצת אבלות לפני הקרוב היושב בצד, כגון על חמין וחמותו בפני אשתו (ואשה על חמיה וחמותה בפני בעלה), וכן על אבי אביו ואבי אמו ששבועו הראשון היינו עד השבת אינו מותרין בחמין ואינו משתתף בסעודת מרעים ושמחות, ובמקום שהאבל אינו מתלבש בבגדי שבת עושה גם הוא איזה אולם מדברי הגאון שליט"א שכתב דדינן אלו נוהגים "עוד השבת" משמע קצת לפני המנהג היום אכן השבת בכלל דינים אלו. אולם ראיתי בדברי סופרים (ש"ס הגה' ה') שכתב דאף אם כוונת הגש"ר חיימ"כ כן מ"מ בעלי התורה המובהקים מורים איסור עד מוצאי שבת.

ח. האבל נמצא בחוץ לעיר

ואחר שהתבאר דלמעשה נוהגים דינן אלו אף בזמנינו, יש לדון בגוונא שהאבלים מחוץ לעיר אינם חייבים לנהוג מנהג זה, דאם נימא דמפני כבוד האבלים אתינן עלה וכמבואר לעיל בטעם האי דינא דגמ' דכל המתאבל וכי', י"ל דדין זה הוא דוקא באותה העיר, אבל אם נימא דהוא מפני כבוד המת וכמו שהביא התורה"ד הנ"ל, י"ל דאף מחוץ לעיר הדין כן.

ואמת דבר נחלקו עוד בזה, האחרונים בתשובת דאניו פ"ג (סי' א') כתב במי שמת לו קרוב מפסולין עדות במקום אחר ויש לו מתאבלין פה שאין יודעים מזה עדין, דא"צ לשנות בגדיו כפי המנהג בשבת ראשונה, חוץ דעיקר מנהג זה הוא משום כבוד המתאבלים וכן משמע ברמ"א דכתב משום כבוד המתאבלים עמו, א"כ הכא דאינם מתאבלים פשיטא דפטור, ואפילו איסור יש משום זלוול כבוד שבת, ועיי"ש כן מבואר בפנים מאירות (ח"ב סי' מ') דטעם מנהג זה הוא להראות קצת כבוד למתאבלים.

אולם הפת"י (י"ד סי' שע"ג אות ט') הביא דברי ודחחו, כי מ"ש רמ"א ומ"מ נהגו כו' מיייר אפילו באין כאן קרובים המתאבלים וכן מבואר בד"מ עיי"ש, א"כ צריך לשנות בגדיו, ע"כ. ועיי"ש דסי"ל דמנהג זה הוא מפני כבוד המת כמ"ש התורה"ד בשם מהר"ם. [ועיי' בפק' אהרן (סי' ס"א) שכתב דכיון דמפני כבוד המת אתינן עלה אפילו אם ליכא מתאבלים יש לנהוג כן. אולם לא משמע כן מדברי הפוסקים].

ודעת הגר"ש זצ"ל (נשא יוסף יו"ד ח"א סי' ס"ט) דאפילו אף בעיר אחרת צריך לנהוג דינים אלו, מפני שלדין זה חשיב כמקום אחד, אולם עם המתאבלים עמו נמצאים בארץ אחרת יוכלים להקל, ע"כ. אמנם הרמב"ן ישראל (ח"א סי' ע"ג) כתב להקל בכ"ה"ג, דהרי המנהג אינו בא להחמיר טפי מהדין המבואר בש"ס שהוא דוקא שמתאבל לפניו, ע"כ [ועיי"ש דע"פ נמוק זה כתב דאם מתה חמותו האלמנה אינו נוהג דינים אלו, כי מדינת דגמ' אינו נוהג אבלות על חמיה אלא מפני כבוד חמיו ובכ"ה"ג לא שייך]. ונהרא נהרא ופטהו.

מסקנא דינא-

העולה לדינא, א' יש מקומות שנהגו שכל קרובי המת, הפסולין לו לעדות מראין קצת אבלות. והיום הם בני ספק שאשכנ כן רק בניס או בנות על אביהם שהוא אב, אבל בשאר קרובים כגון אחים וכיוצא"ם לא נוהגים כן, ומה שפשוט האצל בני ספק להקל בכל זה. ב' דיני אבלות אלו חלים אחר הקבורה. ג' בזמנינו אף במקומות שמתאבלים י"א שלא נהגו אלא שני דברים, רחיצה בחמין ושלא ללבוש בגדי שבת (ולא לובש בגד אחר של חול מותר). ויי"א שנוהגים אף שלא לאכול חוץ מביתו. ד' י"א שדינן אלו נוהגים עד השבת ואין השבת בכלל דינים אלו. ולמעשה בעלי התורה מורים איסור עד מוצאי. וי"מ הרגיל לרחוץ בחמין בער"ש מותר לו גם בער"ש זה. וכמו כן בשבת מותר לו ללבוש בגדי שבת כרגיל. ה' י"א שאפילו אם האבלים מחוץ לעיר צריך לנהוג דינים אלו, אולם עם המתאבלים עמו נמצאים בארץ אחרת יוכלים להקל. ויש מקילים אף כשהם מחוץ לעיר. וכל אחר ינהג כמנהג מקומו.

היינו דוקא בדבר דלא נתפרש להדיא במין אלו הוא כחוש או שמו, אבל דם דנתפרש להדיא במין דדינו ככחוש ואוסר כדי קליפה בלבד, מנהג בני ספרד דעת המחבר. וכמ"ש הזבחי צדק בסי' ע"ו ס"ק ל"ב, וכ"כ שם בסי' ט' דאנו אין לו אלא דעת מרן ז"ל ואין הדגים אסורים אלא כדי קליפה.

וכ"כ בהגהות משעי ניסים על הזבחי צדק שם דאיכא שמון איו אוסר אלא כדי קליפה, דגבי דם ל"ש איסור שמון כמ"ש בב"י כאן, ולעיל סי' ס"ט משם הרשב"א, ובשו"ע שם סי' ט'. אלא דהרמ"א ס"ל דאף דם אסרינן כל דג, וכבר עמדו בזה השו"ע [סי' ק"ה ס"ק ה' ח' (השו"ע סי' ס"ק ט"ז)].

(ובעיקר דעת המחבר בדין מליח כרותח ע"ע סי' ס"ד ס"ק, סי' ע"ג ס"ג וס"ד, סי' ק"ה ס"ט, כנה"ג הגהות ב"י אות מ"ט, פרי ע"ש. וכבר קדמו בה סי' ק"ה ס"ק ל"ב וספתי דעת ק"ה ס"ק כ"ז).

ובדעת הרמ"א ע"ע סי' ק"ה ס"ט, ש"ך שם ס"ק ל"ח, ט"ז ס"ק כ"ו, ש"ך ס"ק ט"ז ובדגול מרובה על הש"ך (סי' ל"ח). והשתא יל"ע במזלח השוף עם דם שנגצר בו מחמת מכה, כיצד ינינו ליה האם כדס פליטה דאינו אוסר שאר החתיכות, או כדס בעין האוסר את שאר החתיכות כל אחד כדאית ליה.

וראיתי להגר"ע יבואר שליט"א (דברי סופרים סי' ס"ט ס"א בבירור הל' שכתב - ומה שכתב השו"ע אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחוהו, פ"ה דאין מולחוהו עד שיחתוך, וכמבואר ברמ"א לענין בית השחיטה, אלא דבמליחה אם עבר ומלחו אינו אוסר את הבשר, דבבלולו כל פולטו [דגם דם הצרור חשוב דם פליטה דא"כ מה מהני חיתוך], וכמו במזלח בשר עם כבד בסי' ע"ג ס"ה [אלא שנהגו לקלוף עם כמ"ש רמ"א שם, ובלא"ה צריך להוסיף כדי קליפה כי א"צ למצמץ]. עכ"ז.

אולם מאידך ראיתי דהגר"ש מונק זצ"ל (פאת השדה יו"ד סי' ט"ז) שלח מכתב להגר"ש אויערבאך זצ"ל בזה"ל: לפני כמה שבועות שאלתי בן תורה אחד על בשר עוף שנגצר בו הדם במקצת מקומות וכבר נמלח, והורתי לחתוך, דהרי קודם המליחה היה צרור ולא מהני מליחה לדם צרור. חזר השואל וטען דבענין כדי נטילת מקום נצטרך דה"ל כמו דם בעין דע"י המליחה נבלע בבשר והשביט שתיקת כל הפוסקים ומכילה דפשיטא להו מסבאר דלא חשיב דם בעין צדריך כדי נטילה אלא דם צלול דוקא, ודי לנו שאנו חוששים דמליחה לא מהניא. ושוב פגשתי שוחט אחד שאמר בפשיטות בשם מעכ"ת, דבעי נטילת מקום משום דה"ל דם כמו דם בעין, ולכאז שתיקת כל הפוסקים מוכחא דכדרינו, ואין לחוש להחמיר יותר מדי דם שנימלה ובאתי לשאול אם מעכ"ת הורה כן מסבאר בעלמא או יש לו שום ראייה.

והשיבו הגר"ש זצ"ל דהורה כן מסבאר. ומבואר דדעת הגר"ש זצ"ל דלא דמי לדם פליטה. אלא דאיתי ל"ע אמאי הורה דבעי כדי נטילה, ולא שיאסור בס', כמבואר ברמ"א סי' ע"ג ס"ו לענין דם בעין דהבשר נאסר, בעין צ"ב מ"ש הגר"ש מונק זצ"ל דבדם בעין צריך כדי נטילה, דזה דלא כמבואר ברמ"א שם, ובס"א מבואר ברמ"א דאף דם שלחלו אוסר בס', וכמ"ש הדגול מרבה סי' ק"ה על הש"ך ס"ק ל"ח.

לכתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א

פניני מוסר

עניני שבת קדש - תפילות שבת (א) טעם שינוי התפילות בשבת - י"ומה שתקנו בשבת ג' עניני תפילות וביום טוב לא תקנו אלא אחת "אתה בחרתנו", מפני שאלו שלש תפילות כנגד שלש שבתות, אתה קדשת כנגד שבת בראשית כמו שמוכיח מתיבו, ישמח משה כנגד שבת של מיתן תורה לדכרלו עלמא בשבת ליגתה תורה, ואתה אחד כנגד שבת שלעתיד". (טור סי' רצ"ב)

וירמזו במילת "שבת", השיין מורה על השבת לעתיד יום שכולו שבת, בי"ת בראשית, תימן תורה". (מהר"ר בן הר"א בחידושי ב"ק לב')

ו"י"ל מפני ששבת נקראת כלה והקבי"ה נקרא חתן, אתה קדשת על שם הקידושין שנחתו החתן לכלה, ואח"כ ישמח משה על שם שמתה החתן בכלה, ואח"כ מוסף על שם התוספות שמוסיף החתן על כתובת הכלה, או אי נמי על שם שמקריבין קרבות כעין סעודת מצוה, ואח"כ אתה אלה על שם שמתייחד החתן עם הכלה". (אבודרהם, תפילות שבת)

נעך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"